

Måske vi bare skal snakke mere sammen?

Temanummer: Den Bæredygtige Stat

Hvis man bare én gang har set ”Debatten” med Clement Kjersgaard om et tema indenfor den grønne omstilling, hørt én klimapolitisk redegørelsesdebat i folketingsalen eller været til én konference om ”Danmark som grønt foregangsland” arrangeret af fx DI, så har man set og hørt alle de perspektiver, der findes i den mainstream klimapolitiske debat, og den næste debat, man tænder for, vil formentlig være en nogenlunde 1:1 gentagelse af den sidste, man hørte. Debatten kører nemlig i ring, og det er – udover at være småtrivielt for dem, der følger den til hverdag – skadeligt og ærgerligt, at vi i 2022 til stadighed fedter rundt i de samme karikerede og kedsommelige diskussioner og pointer: erhvervslivet må ikke miste sin konkurrenceevne, omstillingen må ikke ramme de fattigste hårdest, den må ikke lede til øgede udledninger i udlandet, eller ”vi har ikke råd til både grøn omstilling og velfærd”.

Men der er jo ingen, der oprigtigt ønsker den grønne omstilling som også mener, at de fattige skal betale for den, at vi skal øge de globale udledninger, og at vi er bedst tjent med at lukke dansk erhvervsliv og rykke al produktion til udlandet. Disse fordummende tautologier er en konsekvens af, at vi ikke i den bredere debat – altså hos Clement, i folketingsalen og i det magtfulde erhvervsliv – har haft en ordentlig samtale, endsige nogle grundige refleksioner om, hvilket samfund vi gerne vil have, og hvordan det konkret skal se ud, når vi har indrettet os i overensstemmelse med de planetære grænser. Derfor forbliver debatten domineret af stråmænd, selvindlysende ytringer, falske løsninger og kedelige trivialiteter.

Den mest åbenlyse udfordring for den grønne omstilling er nødvendigvis, at vi har desperat brug for nye klimamål, nye klimapolitikker og nye klimapenge: 2050 er for sent, vejen mod 2030 for hockeystav'sk og klimabistanden til verdens fattigste for lav. Men måske er en endnu større udfordring, at vi i ligeså høj grad mangler nye rationaler og nye politiske logikker. Vi mangler, at samtalen om et grønnere og bedre samfund bliver konkretiseret og foldet ud, så den bliver mainstream og dominerer den politiske debat. Det skal være en samtale, der ikke blot foregår i akademiske eller aktivistiske cirkler, men som virker naturlig, nødvendig og nærværende også i den bredere offentlighed. En samtale, der kan udfordre det nuværende narrativ om, at handling, der står mål med videnskaben, kun er legitim, hvis den ikke koster for mange penge, for mange arbejdspladser, for meget konkurrenceevne eller for stort et afsavn for befolkningen.

HELENE HAGEL
Klima- og miljøpolitisk
leder, Greenpeace

Hvis vi ikke snart kan transcendere de gængse klicheer og dårlige undskyldninger for kun at gå langsomt i gang, kommer vi til at forsøge at løse klimakrisen med de samme rationaler og logikker, der har skabt den: Udnyttelse, konkurrence, fremmedgørelse, grådighed, profit over mennesker. Hvis vi skal vinde klimakampen og ikke blot tabe den langsomt, skal disse erstattes af en etisk fordring om handling for enhver pris, for alle mennesker til alle tider, alle steder. Hvis vi ikke får nogle nye dominerende logikker vil vi – i endnu højere grad end i dag – se vores beslutningstagere ty til ”falske løsninger” som CCS, biomasse, en mere ”effektiv” svineproduktion, klimakompensation og CO₂-neutralitet, en smule grønnere forbrug. Løsninger, der ikke tager fat om problemets rod, men som blot camouflerer katastrofen. I stedet for et grundlæggende opgør med de strukturer, der har skabt natur- og klimakrisen, så er vores ”bedste løsning” at investere i filtre, der kan opfange CO₂ ved skorstenen, så vi fortsat kan fyre fossile brændsler af, som om intet var galt. Disse ”løsninger” blokerer for, at vi kan se, at der først og fremmest er brug for logisk tænkning og sund fornuft – og derefter for innovation og ny oprydningsteknologi.

Hvis vores politikere skal blive i stand til at tage et opgør med disse falske løsninger og skadelige strukturer, skal vi have indgydt noget mod og selvtillid hos dem. Når der ikke for alvor er truffet nogle beslutninger, der faktisk omstiller Danmark, men i stedet er brugt så meget tid og så mange penge på små fixes og dyre oprydningsindsatser, er der brug for, at vi som befolkning finder ud af, hvordan vi siger fra og klart får signaleret til beslutningstagerne, at vi i hvert fald ikke er bange for forandringer. Ingen enkelte – og heller ikke en lang række af – politiske ideer, som fx en høj CO₂-afgift, flere elbiler, mere plantebaseret kost, løser problemerne. Vi må tydeligt få sagt: Hertil og ikke længere. Vi må alle aktivt tage stilling til, hvilken grad af ændringer af vores samfund der skal til, hvis vi skal gøre os forhåbninger om at bremse de værste konsekvenser af klimakrisen. Den passivitet mange udøver i dag, hvor man læner sig tilbage og venter på, at andre iværksætter den forandring, vi ønsker os, skal være slut. I stedet må vi deltage aktivt på alle niveauer i transformationen mod den fremtid, vi har brug for, hvis vi skal overleve som menneskehed. Vi må gå målrettet ind i kampen for at nytænke strukturerne i vores samfund. Vi må tage vores demokratiske autoritet som borgere på os, og vi må selv tage ansvar for den forandring, vi ønsker. Og alt dette starter med en god samtale om, hvordan i alverden vi skal gøre det.

Blok og Willig skal have ros for at tage denne samtale. I bogen ”Den bæredygtige stat” går de to forfattere aktivt ind i en normativ beskrivelse af normer, regler, institutioner og økonomier, der bør tages i anvendelse, fordi natur- og klimakriserne nu nødvendiggør det.

De argumenterer kløgtigt for, at vi befinder os ved begyndelsen af et paradigmeskifte mod en bæredygtig stat. Spørgsmålet er så, hvordan vi kommer videre herfra? Hvordan indretter vi et samfund, hvor naturvidenskabelige indsigter og fordringen om klimahandling kommer før politiske ideologier,

som gennem årtier har vist, at de ikke rummer svarene på tidens største udfordring?

Blok og Willig viser, hvordan både velfærds- og konkurrencestaten har vist sig utilstrækkelige til at løse klima- og naturkriserne, men de mere konkrete tanker om, hvordan det politisk skal se ud i den bæredygtige stat, er i et vist omfang ikke nye. Det er jo ikke en dårlig ting – tværtimod. Det havde været fattigt, hvis ingen andre tidligere havde udtrykt behovet for, at vi lytter til civilsamfundet; omstiller til en demokratisk og regenerativ økonomi; påtager os det historiske ansvar for global klimaretfærdighed. De to forfattere tydeliggør også, at deres beskrivelse af den bæredygtige stat ikke er grebet ud af den blå luft, men at de trækker på en række filosofiske og forskningsmæssige kilder. Men de trækker også, måske uden at vide det, på den grønne politiske fløjs tankegods.

Forfatternes politiske forslag er gode. Her kan nævnes at udbrede andelstanken til flere af samfundets sektorer, at stille krav til virksomheders økologiske bundlinje, få mere vedvarende energi, stoppe pensionskassernes klimaskadelige investeringer, forholde sig kritisk til, at transportens problemer skulle være løst, hvis blot vi gør bilparken elektrisk, foreslå cykelfradrag, gøre skolen til et læringsrum for nye grønne måder at leve på, hvor alle folkeskolefag gentænkes ift. bæredygtighed, fritage den plantebaserede kost for moms, omlægge EU's landbrugsstøtte og begrænse den animalske produktion, dyrke mere tang, indføre progressiv klimabeskatning, gentænke bureaukrati og ekspertsystemer osv. osv. osv.

Mange af disse forslag findes i grønne partiers politiske programmer og udspil. Så hvorfor er de ikke allerede blevet en del af virkeligheden? Fordi en reelt ny bæredygtig stat er mere end en slags kondensering af de mange gode politiske tanker og forslag, der florerer i og omkring de politiske beslutningstagere. Den kræver massiv folkelig opbakning og et strukturelt opgør med de skadelige logikker, også fra centraladministrationen, der har gennemsyret samfundet i så mange år, at de er blevet så institutionaliserede i vores hverdag, at vi næsten ikke længere ser dem og derfor har svært ved at forestille os, hvordan det kunne være anderledes. Den kræver et grundlæggende opgør med de logikker og mekanismer, som er i gang med at ødelægge jorden og vores relationer til hinanden: racisme, hovedløs turbokapitalisme, kønsstereotyper, kynisme, blind kamp for egeninteresser, nulsumsspil og mangel på empati. Den kræver, at vi stopper olie- og gas-udvidelserne, men også at vi stopper krigene. Den kræver mere end nye klimamål, nye grønne alliancer, nye ejerskabsformer over transportmidlerne og fødevareproduktionen. Den kræver også nogle meget konkrete opgør med politik, som det er i dag, og de værdier, der driver vores samfund.

Når jeg gennem mit relativt korte arbejdsliv har bevæget mig rundt blandt politiske beslutningstagere, i forskningsmiljøer, i internationale miljøorganisationer, i FN mv., er og bliver jeg til stadighed overrasket over, hvor lidt folk

ved om, hvad der tænkes og tales om i andre, men dog beslægtede, miljøer. Mange steder bruger kloge mennesker mange timer på at opfinde ”nye” løsninger, som allerede er tænkt i en anden, ofte ikke så fjern, cirkel.

Så måske er problemet faktisk ikke, at vi ikke ved, hvordan vi bygger den bæredygtige stat, men snarere at vi ikke taler nok – sammen – om, at nu gør vi det bare. Dem, der tænker, taler måske ikke nok med hinanden og med alle andre? Det bliver i hvert fald svært at udfordre de dominerende logikker, hvis vi ikke bliver bedre til at tale med hinanden og koordinere, hvordan og hvad vi helt konkret skal gøre for at få vores drømme gjort til virkelighed.

Udfordringen er altså ikke, at vi mangler gode politiske ideer, men snarere at vi taler for lidt med hinanden, vidensdeler for lidt, koordinerer for lidt og nærmest aldrig eksekverer, fordi vi bruger tiden på at opfinde ting, der allerede eksisterer derude. Men vi mangler ikke nye store tanker og ideer – lige nu i hvert fald. Vi mangler sund fornuft og et resolut opgør med de gamle, dominerende ideer. Vi mangler et endegyldigt stop for krig, for forurening, for racisme og diskrimination og for udnyttelse af mennesker og natur.